

Ecologische toetsing ruimtelijke ontwikkeling Wengelerhoek te Wijhe.

Toetsing van mogelijke effecten van stikstofdepositie op Natura
2000-gebieden in het kader van de Omgevingswet

Uitgevoerd door:

Tuitert Natuuronderzoek

Opdrachtgever: BJZ.nu

Projectnummer en versie: AT/2025/03.04 Versie D1	Status: Definitief
Auteur: D. Tuitert	Rapportdatum: 03-04-2025

Inhoudsopgave

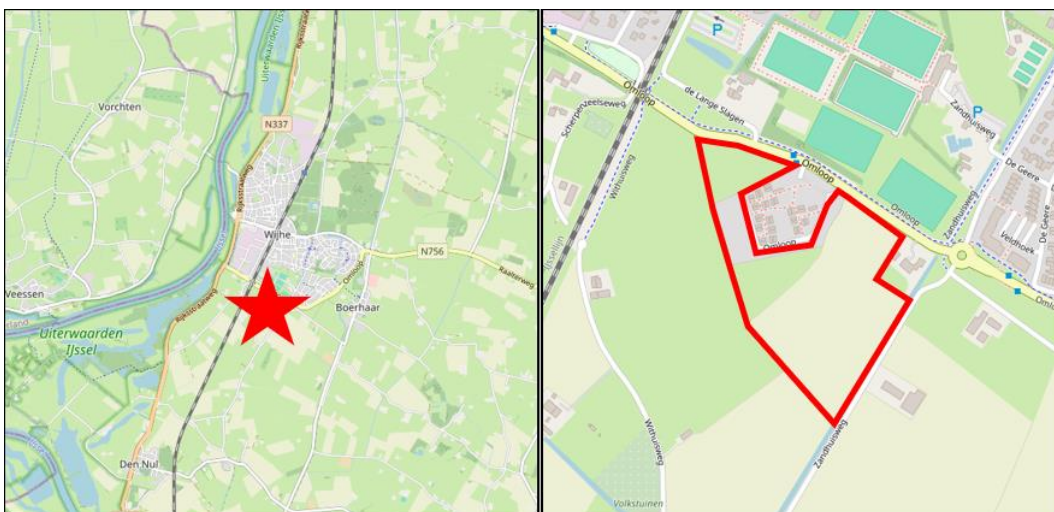
1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Doel	3
2	Wettelijk kader	4
2.1	Omgevingswet (Natura 2000 activiteit)	4
2.2	Jurisprudentie beoordeling stikstofeffecten	4
3	Afbakening Natura 2000-gebieden	6
3.1	Natura 2000-gebieden	6
4	Natura 2000-gebied Rijntakken	7
4.1	Gebiedsbeschrijving	7
4.2	Begrenzing en oppervlakte	8
4.3	Relevante instandhoudingsdoelen	10
5	Effecten en toetsing	11
5.1	Afbakening	11
5.2	Kleine, tijdelijke stikstoftoenames algemeen	11
5.3	Gebiedspecifieke ecologische beoordeling	12
5.3.1	Afbakening	12
5.3.2	H6510A Glanshaverhooilanden	13
5.4	Cumulatie	15
6	Conclusie	16

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Voor een perceel gelegen in Wengelerhoek in Wijhe bestaan herontwikkelingsplannen. Op de gronden wil de initiatiefnemer 138 woningen realiseren. De gronden zijn in de huidige staat onbebouwd.

Als gevolg van de voorgenomen ontwikkelingen wordt stikstof (NOx) uitgestoten, zoals bij de verbranding van fossiele brandstof, welke kan neerslaan in kwetsbare natuur. Door BJZ.nu is hiervoor een stikstofberekening uit gevoerd. Uit de stikstofberekening blijkt dat sprake is van een toename aan stikstofdepositie op het Natura 2000-gebied Rijntakken. In voorliggende ecologische beoordeling wordt getoetst of de berekende toename aan stikstofdepositie significante gevolgen kan hebben voor het betreffende Natura 2000-gebied.

Figuur 1: Globale ligging van het projectgebied (rode ster en rood omlijnd).

1.2 Doel

Doel van voorliggende toetsing is om te bepalen of het voorgenomen project significante gevolgen kan hebben voor Natura 2000-gebieden. Indien dit het geval is, dan is voor het voorgenomen project een omgevingsvergunning op grond van artikel 5.1, eerste lid onder e, van de Omgevingswet noodzakelijk. Wanneer uit de ecologische beoordeling blijkt dat significante gevolgen op voorhand met zekerheid zijn uitgesloten, dan kan het voorgenomen project worden uitgevoerd zonder omgevingsvergunning voor een Natura 2000-activiteit.

2 Wettelijk kader

2.1 Omgevingswet (Natura 2000 activiteit)

De bescherming van Natura 2000-gebieden (Vogel- en/of Habitatrichtlijngebieden) in Nederland is geregeld in de Omgevingswet. Projecten of projecten die significante gevolgen kunnen voor deze beschermde gebieden, zijn in beginsel (zonder vergunning) niet toegestaan. De verbodsbepalingen uit de Omgevingswet ten aanzien van Natura 2000-gebieden staan in artikel 5.1, eerste lid, sub e, van de Omgevingswet. Daarin is aangegeven dat het verboden is om zonder omgevingsvergunning een Natura 2000 activiteit te verrichten. Een Natura 2000-activiteit is een: *Activiteit, inhoudende het realiseren van een project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied.*

Kern van de Natura 2000 toetsing zijn de instandhoudingsdoelstellingen die per Natura 2000-gebied zijn geformuleerd. Een project of project mag er niet toe leiden dat de instandhoudingsdoelstellingen niet meer gehaald (kunnen) worden. Dan is sprake van significante gevolgen. Naast directe effecten (bijv. ruimtebeslag), dient ook gekeken te worden naar indirecte effecten als gevolg van externe werking (bijv. door geluid, licht en stikstofdepositie). De eerste stap in de toetsing is vaak een voortoets, waarin wordt getoetst of significante gevolgen voor Natura 2000-gebied op voorhand met zekerheid kunnen worden uitgesloten. Als significante gevolgen in de voortoets niet op voorhand met zekerheid kunnen worden uitgesloten, dan is een passende beoordeling noodzakelijk. In dat geval is voor een project een vergunning noodzakelijk op grond van artikel 5.1 van de Omgevingswet.

2.2 Jurisprudentie beoordeling stikstofeffecten

Recent heeft de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State enkele uitspraken gedaan over stikstofdepositie, waarbij met name de uitspraken inzake het Porthos-project (ECLI:NL:RVS:2023:3129) en de VIA-15 (ECLI:NL:RVS:2024:951) relevant zijn voor de vraag op welke wijze de effecten van een voorgenomen project beoordeeld moeten worden voor wat betreft het aspect stikstofdepositie. De Afdeling geeft aan dat het enkele feit dat de KDW in de huidige situatie wordt overschreden niet maakt dat een passende beoordeling zonder meer noodzakelijk is en dat niet met een voortoets volstaan kan worden. De Afdeling sluit niet uit dat de tijdelijkheid van stikstofdeposities in sommige gevallen de conclusie kan rechtvaardigen dat uitgesloten is dat een project of project significante gevolgen heeft. Daarbij is van belang in hoeverre en op welke termijn een gebied die deposities kan opvangen. Als een gebied maar een klein opvangend vermogen heeft, is het mogelijk dat tijdelijke deposities toch structureel doorwerken en wel significante gevolgen kunnen hebben, maar als een gebied die tijdelijke toename wel kan opvangen, zijn significante gevolgen wellicht uitgesloten.

Volgens de Afdeling moet bij elk nieuw project of project dat leidt tot een toename van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden een voortoets gemaakt worden waarbij een ecologische analyse moet worden gegeven van die gevolgen in het licht van de specifieke milieukenmerken en omstandigheden van het betreffende Natura 2000-gebied, ook als het gaat om een tijdelijke en beperkte toename. Daarbij zal voor de relevante Natura 2000-gebieden moeten worden onderzocht hoe de staat van de instandhouding op dat moment is. De effecten van de stikstofdeposities die al hebben plaatsgevonden, zullen zich daarin vertalen.

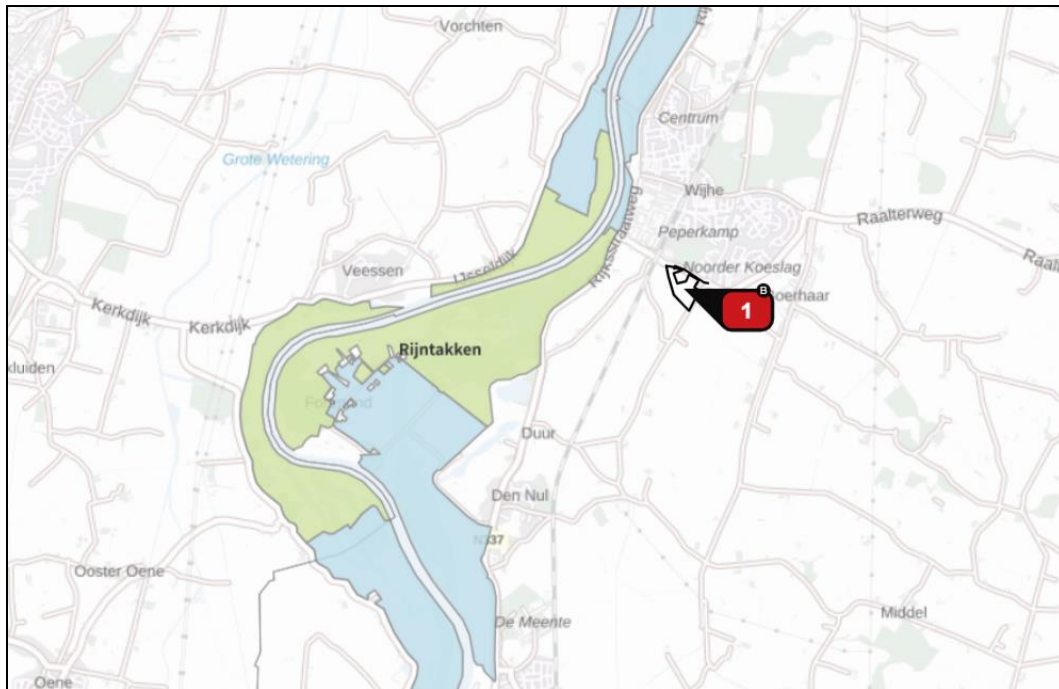
In de VIA-15 uitspraak wordt door de Raad van State bevestigd dat het in het algemeen niet zo is dat elke (geringe) toename van de stikstofdepositie steeds de natuurlijke kenmerken van een gebied zal aantasten, ook niet als de KDW wordt overschreden. De KDW is geen absolute grenswaarde voor het bepalen van de gunstige staat van instandhouding. Als sprake is van een (geringe) toename van de stikstofdepositie op reeds

overbelaste stikstofgevoelige natuurwaarden in een Natura 2000-gebied, dan dienen de gevolgen van die toename te worden beoordeeld. Dat geldt voor ieder afzonderlijk project of project. Niet voor elke toename van stikstofdepositie geldt de verplichting om een passende beoordeling te maken. Wanneer uit een voortoets blijkt dat een voorgenomen project of project geen merkbaar effect heeft op de kwaliteit van kwalificerende habitattypen, dan kunnen significante gevolgen op voorhand met zekerheid worden uitgesloten. De effecten van de stikstofdeposities die al hebben plaatsgevonden, zullen zich volgens de Afdeling vertalen in de beoordeling van de huidige staat van instandhouding van het betreffende habitat. Deze effecten kunnen niet worden toegerekend aan een specifiek project of project dat nog moet worden uitgevoerd.

3 Afbakening Natura 2000-gebieden

3.1 Natura 2000-gebieden

Het projectgebied ligt niet binnen de begrenzing van een Natura 2000-gebied, maar ligt wel op korte afstand (ca. 500 meter) van het Natura 2000-gebied Rijntakken. Op onderstaande figuur is de ligging van het projectgebied ten opzichte van de begrenzing van het Natura 2000-gebied Rijntakken weergegeven.

Figuur 3.1: Begrenzing Natura 2000-gebied Rijntakken (lichtgroene en lichtblauwe kleur) ten opzichte van het projectgebied (rode pijl). Bron: Aerius Calculator.

Andere Natura 2000-gebieden liggen op grotere afstand van het projectgebied. Op andere Natura 2000-gebieden zijn geen toenames aan stikstofdepositie berekend als gevolg van het voorgenomen project met Aerius Calculator. Significante gevolgen voor andere Natura 2000-gebieden dan Rijntakken kunnen daarom op voorhand met zekerheid worden uitgesloten.

4 Natura 2000-gebied Rijntakken

4.1 Gebiedsbeschrijving

Het deelgebied Uiterwaarden IJssel omvat het systeem van de rivier de IJssel, de aanliggende oeverwallen en de uiterwaarden. De IJssel is een zijtak van de Rijn en loopt van Arnhem tot aan het IJsselmeer. Het landschap is ontstaan in een periode dat de rivier een veel groter deel van de waterafvoer verzorgde en de monding nog een echte delta was. De IJssel neemt in perioden van hoge afvoer 1/6 deel van de Rijnaflow voor haar rekening. In perioden met lage afvoer wordt het water op peil gehouden door de stuw in de NederRijn. Gedurende het winterhalfjaar kunnen grote delen van de uiterwaarden geïnundeerd raken. De overstromingsduur en -frequentie variëren sterk van jaar tot jaar. Er zijn grote verschillen in het buitendijkse gebied, verschillen in hoogteligging, afwisseling tussen smalle en brede delen en tussen dichte kleinschalige en grote open delen. Plaatselijk treedt grondwater uit en monden beken uit in het IJsseldal. Zandige kalkrijke oeverwallen en rivierduinen worden afgewisseld met kleiige, vlakke stroomdalen. Bij Arnhem en Dieren snijdt de rivier de stuwwal van de Veluwe aan. Tot aan Olst zijn in het verleden brede meanders (kronkelwaarden) gevormd. In het middendeel stroomt de rivier tussen relatief smalle, hoog gelegen uiterwaarden. Bij Zalk, in het benedendeel, krijgt de rivier een breder bed dat bij Kampen overgaat in een kleine delta. Dit jong gebied is gevormd na de Romeinse tijd en voor de afsluiting van het IJsselmeer. Tussen Dieren en Wijhe liggen veel landgoederen met daarbij behorende oude verkavelingspatronen, heggen en bossen. Het landschap van het noordelijkste deel is open en wordt gekenmerkt door grasland. Een aantal vrijwel onvergraven en reliëfrijke uiterwaarden zoals Cortenoever, Rammelwaard, Ravenswaard en Scherenwelle, vormt een kleinschalig oud cultuurlandschap met daarin stroomdalgraslanden, kievitsbloemhooilanden en glanshaverhooilanden. In reliëfrijke delen komt plaatselijk hardhoutoibos voor. De IJssel verbindt een aantal natuurgebieden met elkaar: - de natuurgebieden langs de rivieren, in de Gelderse Poort en bovenstrooms langs de Rijn in het zuiden; - de laagveenmoerassen van Noordwest Overijssel in het noorden; - de Randmeren en het Ketelmeer met aansluiting op het IJsselmeer in het westen.

Het deelgebied Uiterwaarden Neder-Rijn beslaat de uiterwaarden van de Neder-Rijn tussen Heteren en Wijk bij Duurstede. De rivier vormt een dynamisch systeem, een samenspel tussen natuurlijke processen en menselijk ingrijpen. De Neder-Rijn moet in perioden met hoge rivierafvoer 1/6 van de Rijnaflow voor haar rekening nemen. In perioden met lage rivierafvoer wordt het water op peil gehouden door de stuw bij Amerongen. De uiterwaarden zijn gevarieerd in breedte en hoogteligging. De uiterwaarden bestaan voornamelijk uit graslanden, afgewisseld met enkele akkers, meidoornhagen, knotwilgen, bosjes, moerasgebiedjes, ontgrondingsgaten en geïsoleerde oude riviertakken. De rivierbedding heeft een breedte van 200 tot 250 meter. Het winterbed varieert in breedte van 500 meter bij Rhenen tot maximaal twee kilometer bij Amerongen. Karakteristiek voor dit gebied is de overgang van het rivierenlandschap naar de hogere gronden: de stuwwal van de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe. Enkele voorbeelden zijn de Blauwe Kamer onder aan de Grebbeberg, de Elster buitenwaarden die grenst aan Projecttage Willem III en de Amerongse Bovenpolder aan de voet van de Amerongse Berg. Op deze overgangen komen restanten van hardhoutoibossen voor. Door kwel vanuit de rivier en vanuit de hogere gronden kan het water in poelen en plassen in de uiterwaarden van goede kwaliteit zijn. De Amerongse Bovenpolder is een relatief hooggelegen uiterwaard waar soortenrijke glanshaverhooilanden voorkomen. Het is een geaccidenteerd terrein met hoge, droge ruggen en vochtige laagten die incidenteel geïnundeerd worden.

Het deelgebied Gelderse Poort is het begin van de Rijndelta, de Rijn stroomt hier door een stuwwal Nederland binnen. Het is een rivierenlandschap met veel gradiënten tussen de Duitse grens en de steden Arnhem en Nijmegen. Het gebied ontstond rond 10.000 voor Christus toen de Rijn een loop koos ten zuiden van het Montferland en de stuwwal tussen Montferland en Nijmegen doorbrak. Delen van het gebied, waaronder het Rijn-

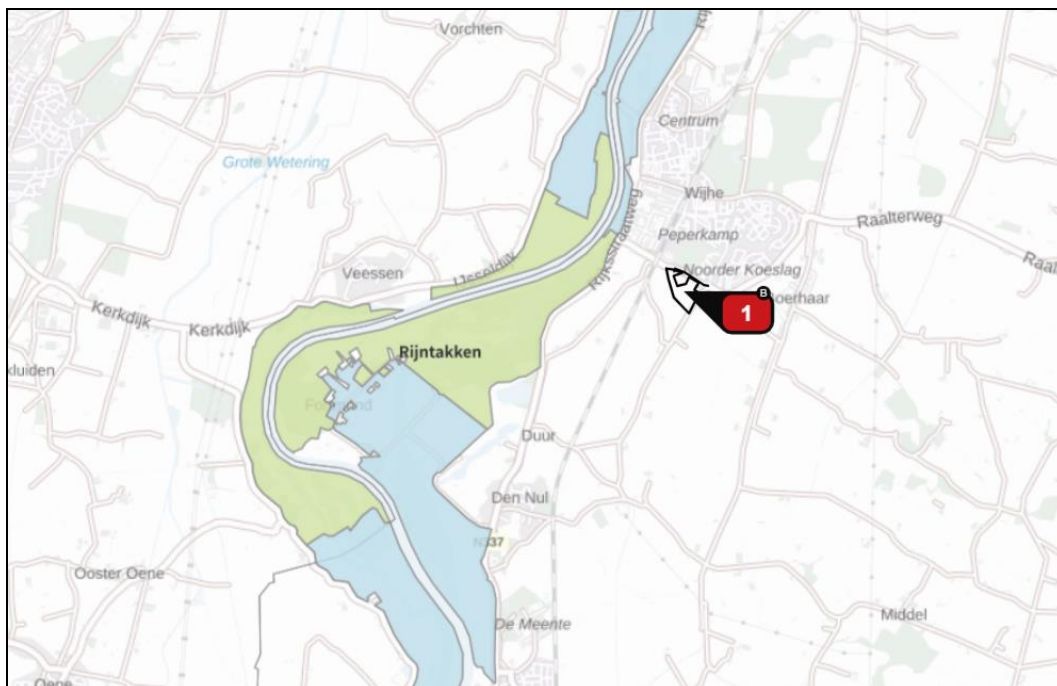
strangengebied, ontvangen vanuit de restanten van de stuwwal kwelwater. Het gebied maakt deel uit van het grensoverschrijdende gebied Gelderse Poort. Het vormt, met de IJssel, een ecologische verbinding tussen natuurgebieden in Duitsland, de Randmeren en de moerasgebieden van Noordwest Overijssel en Friesland en de Neder-Rijn en Waal een verbinding tussen deze Duitse gebieden en de delta. De rivier vormt een dynamisch systeem, een samenspel tussen natuurlijke processen en menselijk ingrijpen. Het rivierenlandschap bestaat uit hoogdynamische gebieden in het winterbed van de rivier en laagdynamische moerasachtige strangen binnendijs. In perioden met hoge afvoer moet al het Rijnwater via de vertakkingen in Rijn, via Pannerdens Kanaal en Waal worden afgevoerd. Met name in perioden met hoog water vindt erosie en sedimentatie plaats en 'vormt' de rivier het landschap. In de uiterwaarden bevinden zich gevarieerde natuurgebieden als de Bemmelse Waard, de Gendtse Waard, de Oude Waal en de Millingerwaard (langs de Waal), en de Lobberdense Waard en de Huissense Waarden (langs de Rijn). In de splitsing van Rijn en Waal ligt de Klompenwaard. De uiterwaarden zijn breed, er komen, zandafzettingen op de oever en uitgravingen tot (diep) water voor. Ze bestaan grotendeels uit open water, moerassen, ruigten, wilgenbos en diverse typen grasland. Op hooggelegen stroomruggen en oeverwallen komen stroomdalgraslanden, glanshaverhooilanden en lokaal ook hardhoutoibossen voor. Binnendijs liggen de Oude Rijnstrangen ten oosten van het Pannerdens Kanaal die bestaan uit een complex van gedeeltelijk verlande stroombeddingen en meanderrichels van de Rijn. In het reliëfrijke landschap liggen graslanden, akkers, (moeras)bosjes, moerassen, rietvelden en open water. Het gemaal Kandia, gebouwd in 1968, verminderde de doorstroming en verlaagde het waterpeil. De sedimentatie van slib nam daardoor toe. De fluctuatie in waterstanden nam daardoor sterk af en sommige strangen vielen droog. Een ander binnendijsgebied is Groenlanden ten oosten van Nijmegen met een soortgelijke variatie in vegetatiestructuren en dalende grondwaterpeilen. Het binnendijsse polderlandschap bestaat voornamelijk uit graslanden, akkers, kleine waterlopen, rietlanden en moerasbos; ook hier bevinden zich enkele oude rivierlopen en tichelterreinen.

Het deelgebied Uiterwaarden Waal omvatten het winterbed van de Waal en daarmee alle uiterwaardgebieden aan de noord- en de zuidoever van de Waal van Nijmegen tot aan Zaltbommel. De rivier vormt een dynamisch systeem, een samenspel tussen natuurlijke processen en menselijk ingrijpen. De Waal moet in perioden met hoge rivierafvoer twee derde van de Rijnafvoer voor haar rekening nemen en is daarmee de grootste vrijafstromende Rijntak. Het is ook de meest dynamische riviertak van het Rijnsysteem. In perioden met hoog water vindt erosie en sedimentatie plaats en 'vormt' de rivier het landschap. Het rivierenlandschap bestaat uit een breed, voornamelijk laaggelegen, hoogdynamisch winterbed. De reliëfrijke uiterwaarden bestaan voornamelijk uit graslanden, afgewisseld met enkele akkers, bosjes, bomenrijen, moerasgebiedjes en geïsoleerde oude riviertakken (strangen en geulen). Veel uiterwaarden zijn vergraven voor zand en/of kleiwinning. In het westelijk deel van het gebied liggen de Rijswaard en de Kil van Hurwenen met oude riviermeanders, aangrenzende oeverlanden en stroomruggen. Daarnaast liggen er enkele grote plassen, die ontstaan zijn door zand- en kleiwinning. Deze uiterwaarden bevatten soortenrijke glanshaverhooilanden, stroomdalgraslanden en open water, waar deels verlanding plaatsvindt.

4.2 Begrenzing en oppervlakte

Het Natura 2000-gebied beslaat een oppervlakte van ongeveer 23.000 ha, waarvan ongeveer 8.350 ha zowel Vogel- als Habitatrichtlijngebied is. Het bestaat uit de deelgebieden Uiterwaarden IJssel, Uiterwaarden Nederrijn, Gelderse Poort en Uiterwaarden Waal. Het zomerbed van de rivieren maakt met uitzondering van de meeste kribvakken geen onderdeel van het aangewezen gebied. Het deelgebied Uiterwaarden IJssel omvat de meeste uiterwaarden van het winterbed van de IJssel tussen Westervoort (bij Arnhem) en het Ketelmeer. Het omvat ook het Keteldiep en het Kattendiep tot aan het Ketelmeer. Aan de westzijde van de rivier (linkeroever) betreft dit met name Koningspleij (deels), IJsseloordtsche Polder, Velperwaarden, Rhedense Broek, Havikerwaard (deels), Brum-

mensche Waarden, Cortenoever, Tichelbeekse Waarden, Rammelwaard, Nijenbeker Klei, Wilpsche Klei, Bolwerksweide, Ossenwaard, Terwolder Dorpenwaarden, Welsumer Waarden, Oenerwaarden, Veessenwaarden, Vorchterwaarden, Marlerwaarden, Hoenwaard, Gelderdijsche Waard, Berlinckswellen, Zalkerbosch e.o., De Welle, Onderdijksche Waard en Ketelpolder. Aan de oostzijde (rechteroever) betreft dit met name Hondsbroeksche Pleij (deels), IJsseldijkwaard, Koppenwaard, Rhederlaag, Vaalwaard, Fraterwaard, De Grind, Olburgsewaard, Spaensweerd, Bronkhorster Waarden, Stokebrandswaard, De Mars, Rijsselsche Waarden, Middelwaard, Ravenswaarden, Epse Waarden, Teugse en Veenoordkolken, Deventer Waard, Keizers- en Stobbenwaarden, Hengforder Waarden, Olsterwaarden, Duursche Waarden, Wijher Buitenwaarden, Herxerwaarden, Tichelgaten Windesheim, Herculose Waarden, Oldeneler Waarden, Schellerwaarden, Engelse Werk, Vreugderijkerwaard, Koppelerwaard, Scherenwelle, De Naters en Pijpers-taart. Het deelgebied Uiterwaarden Neder-Rijn omvat een groot deel van het winterbed van de Neder-Rijn tussen Heteren en Wijk bij Duurstede. Aan de noordzijde van de rivier (rechteroever) betreft dit de Doorwerthsche Waarden (deels), Renkumse benedenwaarden, Bovenste polder onder Wageningen, Rhenensche Buitenwaarden (incl. Blauwe Kamer), Palmerswaard, Elster Buitenwaarden, Amerongse Bovenpolder, Domswaard, Lunenburger Waard, Waarden van Gravenbol. Aan de zuidzijde van de rivier (linkeroever) betreft dit Randwijksche Uiterwaarden, Schoutenwaard, Wolfswaard, Manuswaard/ De Spees, Middelwaard, Tollewaard, Ingensche Waarden, Maukriksche en Eksche Waarden en Rijswijksche Buitenpolder. Het deelgebied Gelderse Poort omvat buiten- en binnendijkse gebieden langs de Rijn (tussen Spijk en Arnhem) en langs de Waal (tot Nijmegen). Dit betreft langs de Rijn (en Pannerdensch Kanaal) met name de Bijenwaard, Erfkamerlingschap, De Bijland/ Oude Waal, Geitenwaard, Lobberdensche Waard, Pannerdensche Buitenwaard, Pannerdensche Waard, Oude Rijnstrangen, Roswaard, Angerensche en Doornenburgsche Buitenpolder, Huissensche Waarden, Loowaard-Kandia, Middenwaard, Hondbroeksche Pleij, Koningspleij. Langs de Waal betreft het met name Klompenwaard, Gendtsche Polder, Bemmelsche Waarden, Lentsche Waarden, Millingerwaard, Kekerdomsche Waard, Erlecomse Waard, Ooijse Graaf, Groenlanden en Buiten-Ooij (Stadswaard, Oude Waal). Het deelgebied Uiterwaarden Waal omvat de uiterwaarden van de Waal tussen Nijmegen (spoorbrug) en Zaltbommel. Aan de noordzijde van de rivier (rechteroever) betreft dit de Oosterhoutsche Waarden, Loenensche Buitenpolder, Wolferensche Waard, Hiensche Uiterwaarden, Ochtensche Buitenpolder (Gouverneur-sche Polder), IJzendoorn (buitendijks), Willemspolder, Kleine Willemspolder, Passewaaij, Stiftsche Uiterwaarden, Heesseltsche Middenplaat, Heesseltsche Uiterwaarden, Hurwenensche Uiterwaarden, Rijswaard en Kerkenwaard. Aan de zuidzijde van de rivier (linkeroever) betreft dit de Beuningsche Uiterwaarden (Moespotsche Waard), Ewijk-sche Waard, Winssensche Waarden, Afferdensche en Deestsche Waarden, Drutensche Waarden, Wamelsche Uiterwaarden, Dreumelsche Waard, De Kop, Rossumsche Waard en Hurwenensche Uiterwaarden.

Figuur 4.2: Begrenzing Natura 2000-gebied Rijntakken ter plaatse van Wijhe.

4.3 Relevante instandhoudingsdoelen

Het Natura 2000-gebied Rijntakken is aangewezen op grond van zowel de Habitatrichtlijn als de Vogelrichtlijn. Voor het gebied zijn daarom instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd voor habitattypen, habitatsoorten en vogelsoorten. Uit de stikstofberekeningen blijkt dat sprake is van een toename aan stikstofdepositie op habitattypen H6510A Glanshaverhooilanden, H91E0F Hardhoutooibossen en H91E0B Zachthoutooibossen en leefgebied Lg08 Nat, matig voedselrijk grasland, dat leefgebied vormt voor de vogelsoorten kwartelkoning en watersnip. In onderstaande tabel zijn de instandhoudingsdoelstellingen voor deze habitattypen en soorten weergegeven.

Tabel 4.3: Relevante instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebied Rijntakken

Habitatype	Omvang	Kwaliteit	Populatie	Broedpaar
H6510A Glanshaverhooilanden	Uitbreiding	Verbetering	n.v.t.	n.v.t.
H91E0F Hardhoutooibossen	Uitbreiding	Verbetering	n.v.t.	n.v.t.
H91E0B Zachthoutooibossen	Uitbreiding	Verbetering	n.v.t.	n.v.t.
Vogelsoort	Omvang	Kwaliteit	Populatie	Broedpaar
Kwartelkoning	Uitbreiding	Verbetering	n.v.t.	160
Watersnip	Behoud	Behoud	n.v.t.	17

5 Effecten en toetsing

5.1 Afbakening

Door BJZ.nu is een stikstofberekening uitgevoerd met het rekenprogramma Aerius Calculator. Daarbij zijn de ontwikkelfase en de gebruiksfase van het voorgenomen project doorgerekend. De ontwikkelfase duurt in totaal 8 jaar en loopt van 2026 t/m 2033. Al deze jaren zijn doorgerekend. Uit de berekeningen blijkt dat in de eerste fase (2026 t/m 2029) geen sprake is van stikstoftoenames in Natura 2000-gebieden tijdens de ontwikkelfase. In de jaren 2030 t/m 2033 is dit wel het geval. Van deze rekenjaren is 2030 het meest maatgevende jaar, met een berekend projecteffect van 0,01 mol N/ha/jr op een maximale oppervlakte van 1,17 ha. In de effectbeoordeling wordt dit aanlegjaar daarom beschouwd (worstcase). Ook in de gebruiksfase is sprake van een beperkte stikstoftoename in het Natura 2000-gebied Rijntakken.

Tabel 5.1: Berekende stikstofdepositie van het voorgenomen project in de ontwikkelfase (2030)

2030)

Depositieverdeling	Markers	Habitattypen			
Habitattypen en maximale belasting			Berekend (ha gekarteerd)	KDW (mol N/ha/jr)	Grootste toename (mol N/h. ▼)
Rijntakken					
H6510A	Glanshaver- en vossenstaartheooilanden (glanshaver)		1,00	1.357	0,01
H91F0	Droge hardhoutooibossen		0,14	2.071	0,01
H91E0B	Vochtige alluviale bossen (essen- iepenbossen)		0,03	2.000	0,01

Tabel 5.2: Berekende stikstofdepositie van het voorgenomen project in de gebruiksfase

Depositiesverdeling		Markers	Habitattypen		
Habitattypen en maximale belasting			Berekend (ha gekarteerd)	KDW (mol N/ha/jr)	Grootste toename (mol N/h.
 Rijntakken					
H6510A	Glanshaver- en vossenstaartheooilanden (glanshaver)	1,00	1.357	0,01	
H91F0	Droge hardhoutooibossen	0,14	2.071	0,01	
H91E0B	Vochtige alluviale bossen (essen- iepenbossen)	0,03	2.000	0,01	
Lg08	Nat, matig voedselrijk grasland	0,00	1.571	0,01	

5.2 Kleine, tijdelijke stikstoftoenames algemeen

In de meeste habitattypen functioneert een stikstofkringloop waarin veel grotere hoeveelheden stikstof circuleren, veelal duizenden kilo's per hectare per jaar. Onverstoorde, natuurlijke achtergronddeposities liggen in de orde van 1 tot 5 kilogram/ha/jr, overeenkomend met 71 tot 357 mol/ha/jr. Ook binnen deze verhoogde achtergronddepositie is het mogelijk om verschillende habitattypen in stand te houden. Dat blijkt wel uit het feit dat in sommige gevallen de kwaliteit van een stikstofgevoelig habitatype goed is, ondanks een (forse) overschrijding van de kritische depositiewaarde (KDW) door de achtergronddepositie. De geringe projectbijdrage heeft geen merkbaar effect op deze totale stikstofkringloop en dus ook niet op de kwaliteit van het betreffende habitatype.

Op alle Natura 2000-gebieden in Nederland vindt als gevolg van natuurlijke en door mensen beïnvloede oorzaken stikstofdepositie plaats. Deze achtergronddepositie varieert tussen circa 700 en 4.000 mol N/ha/jr, afhankelijk van de locatie. De huidige trend is dat de stikstofdepositie sinds 1990 aan het dalen is van ongeveer 2.600 mol N/ha/jr naar gemiddeld 1.600 mol N/ha/jr. Deze trend is echter in de recente jaren afgevlakt, waarvoor regionaal soms nog altijd sprake is van een overschrijding van de KDW optreedt. Hoewel er sprake is van een langjarige trend waarbij de emissies en achtergronddeposities dalen, variëren de achtergronddeposities op een specifieke locatie van jaar tot jaar. Dit heeft met name te maken met jaarlijkse verschillen in weersomstandigheden (temperatuur, windrichting en hoeveelheid neerslag). Door meteorologische omstandigheden kunnen van jaar tot jaar variaties in de depositie optreden in de ordegrootte van 10%¹. Dit kunnen dus jaarlijkse verschillen zijn in de ordegrootte van 70 tot 400 mol N/ha/jr. Een toename in depositie van 0,1 mol N/ha/jr bedraagt ongeveer 0,005% van de hoogste achtergronddepositie in Nederland. Een eenmalige dosis van 0,1 is daarom relatief gezien zeer gering, zowel ten aanzien van de nauwkeurigheid waarmee de achtergronddeposities zijn vastgesteld, als de hoogte van deze deposities over lange termijnen.

Directe schade aan individuele projecten, en daarmee aan vegetatietypen en habitattypen en/of leefgebieden van soorten als gevolg van dergelijke kleine en tijdelijke deposities zijn met zekerheid uitgesloten. De huidige concentraties van NH₃, NO_x en SO₂ zijn in Nederland namelijk zo laag dat directe toxische schade aan projecten (bijna) niet meer voorkomt. Dit effectmechanisme ten aanzien van atmosferische depositie van stikstof speelt daarom in Nederland geen rol.²

Dergelijke kleine, tijdelijke depositietoenames leiden eveneens niet tot een significante toename van de hoeveelheid stikstof in de project, gerelateerd aan de hoeveelheid die een project nodig heeft om te groeien. Een eenmalige depositie van 0,1 mol N/ha/jr komt overeen ca. 0,005% van de jaarlijks benodigde hoeveelheid stikstof voor natuurlijke habitats.³ Ook wanneer deze dosis volledig ter beschikking komt aan de vegetatie (dus het uitspoelen van stikstof niet mee beschouwend), leidt dit niet tot meetbare veranderingen in groeisnelheid van individuele projecten, en daarmee tot veranderingen in concurrentiepositie. Daardoor ontstaan geen meetbare verschuivingen in de verhouding waarmee individuele soorten in de vegetatie voorkomen. Hieruit kan geconcludeerd worden dat een eenmalige kleine depositietoename van 0,1 mol/ha/jr of minder op een locatie waar de KDW wordt overschreden de kwaliteit van habitattypen en leefgebieden niet meetbaar aantast.

5.3 Gebiedspecifieke ecologische beoordeling

5.3.1 Afbakening

Uit de stikstofberekening blijkt dat sprake is van een toename aan stikstofdepositie op de volgende habitattypen/leefgebieden van kwalificerende soorten:

- H6510A Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (glanshaver)
- H91F0 Hardhoutooibossen
- H91E0B Zachthoutooibossen
- Lg08 Nat, matig voedselrijk grasland

Voor de habitattypen H91Fo en H91E0B geldt dat de kritische depositiewaarde (KDW) niet wordt overschreden als gevolg van het voorgenomen project, zie tabel 5.3.1.

¹ <https://www.clo.nl/indicatoren/nl0189-vermestende-depositie>.

² Effecten van stikstofdepositie via effecten op de projectten/vegetatie kunnen zijn: koeler en vochtiger microklimaat, afname kwantiteit en kwaliteit voedselprojectten, afname kwaliteit voedselprojectten, afname bloemdichtheid, afname beschikbaarheid gastheer, afname nestgelegenheid of afname prooibeschikbaarheid.

³ Tolkamp, G.W., C.A. van den Berg, G.J. Nabuurs & A.F. Olsthoorn, 2006. Kwantificering van beschikbare biomassa voor bioenergie uit Staatsbosbeheerreinen. Alterra, Wageningen. Alterra-rapport 1380.

Tabel 5.3.1: Overzicht hoogste achtergronddepositie op hexagonen met een projecteffect i.r.t. de KDW

Habitatype	Hoogste achtergronddepositie	KDW	Projecteffect
H91F0	1.705 mol N/ha/jr	2.171 mol N/ha/jr	0,01 mol N/ha/jr
H91E0B	1.693 mol N/ha/jr	2.000 mol N/ha/jr	0,01 mol N/ha/jr

Voor de in tabel 5.3.1 aangegeven habitattypen geldt dat de kritische depositiewaarde niet wordt overschreden in de huidige situatie (achtergronddepositie) en ook niet als gevolg van het voorgenomen project (projecteffect). Voor deze habitattypen geldt dat significante gevolgen op voorhand met zekerheid kunnen worden uitgesloten. Deze habitattypen worden daarom verder in deze ecologische beoordeling niet meer beschouwd.

Voor Leefgebied Lg08 geldt dat binnen het hexagon met een projecteffect van 0,01 mol N/ha/jr sprake is van een verwaarloosbaar oppervlakte aan Lg08 (0,00 ha volgens Aeries Calculator). Het betreffende hexagon schampt Lg08 met hooguit enkele m². Gelet op de verwaarloosbare oppervlakte aan Lg08 die wordt geraakt binnen het hexagon met een projecteffect van 0,01 mol N/ha/jr, kan worden geconcludeerd dat significante gevolgen voor het leefgebied van kwartelkoning en watersnip op voorhand met zekerheid kunnen worden uitgesloten.

Voor het habitatype H6510A Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (glanshaver) geldt dat lokaal de KDW wel wordt overschreden. Voor dit habitatype vindt een nadere gebiedspecifieke ecologische beoordeling plaats.

5.3.2 H6510A Glanshaverhooilanden

Voor de ontwikkelfase en de gebruiksfase is een verwaarloosbare toename aan stikstofdepositie berekend van maximaal 0,01 mol N/ha/jr op enkele hexagonen met H6510A Glanshaverhooiland. Het gaat in beide gevallen om een oppervlakte van 1,0 ha aan H6510A. Het instandhoudingsdoel voor dit habitatype in het Natura 2000-gebied Rijntakken is uitbreiding van de omvang en verbetering van de kwaliteit. De KDW van het habitatype (1.357 mol N/ha/jr) wordt ter plaatse van de hexagonen met een projecteffect deels overschreden. De achtergronddepositie in de hexagonen met een projecteffect varieert van 1.297 mol N/ha/jr tot 1.800 mol N/ha/jr.

Uit de PAS-gebiedsanalyse en de Natuurdoelanalyse voor het Natura 2000-gebied Rijntakken blijkt dat het habitatype in Rijntakken overall een sterk negatieve trend in oppervlak en een negatieve trend in kwaliteit kent, hoewel lokaal ook positieve trends in kwaliteit waarneembaar zijn als gevolg van gericht maaibeheer. Stikstofdepositie kan in glanshaverhooilanden leiden tot zowel verzuring als vermesting. Glanshaverhooilanden zijn systemen die zonder bufferende processen van nature verzuren. Verhoogde stikstofdepositie leidt tot een verhoogde verzuringssnelheid van deze systemen. Dit wordt nog versterkt doordat natuurlijke regulerende processen (dynamiek en grondwaterinvloed) niet meer voorkomen. Met name de glanshaverhooilanden die op kalkarme tot kalkloze gronden met een zwakke buffering voorkomen, blijken gevoelig voor verzuring. Kwaliteitsverlies door vermesting komt vooral tot uiting door een toename van stikstofindexerende soorten en een verschuiving naar voedselrijkere associaties. Vergrassing en verstruweling treden op en de vegetatie verruigt en wordt eenvormiger op veel plaatsen. Hoewel stikstofdepositie hierbij waarschijnlijk een rol speelt, is het niet bekend hoe groot die invloed is in relatie tot veranderingen in frequentie van overstroming, nutriënten in het sediment, grondgebruik en beheer.

Voor glanshaverhooilanden zijn korte termijn herstelmaatregelen opgenomen in het eerste Natura 2000 Beheerplan, die noodzakelijk zijn om de negatieve trends te keren. Verreweg de belangrijkste maatregel om op korte termijn te zorgen voor het stoppen van verdere achteruitgang is consequent hooilandbeheer in bestaande glanshaverhooilanden.

den, gericht op herstel van de nutriëntenbalans die past bij glanshaverhooilanden (maatregel M13). Volgens de Ecologische Autoriteit, in reactie op de Natuurdoelanalyse, is het goed mogelijk om de kwaliteit van glanshaverhooilanden in de Rijntakken te verbeteren:

Voor de glanshaverhooilanden geldt dat ze ontstaan zijn door het hooien (=maaien en afvoeren) van de vegetatie. Dit is voor glanshaverhooilanden het noodzakelijke beheer. Er liggen veel kansen voor verbetering van het beheer van de hooilanden. Glanshaverhooilanden in de Rijntakken worden tweemaal per jaar gehooid. Met dit beheer worden goed ontwikkelde situaties in stand gehouden en wordt voldoende biomassa en stikstof afgevoerd. In schralere terreinen met een goed ontwikkelde vegetatie kan volstaan worden met éénmaal per jaar hooien, al dan niet met nabeweiding. Als blijkt dat deze laatste terreinen verruigen als gevolg van stikstofdepositie is het mogelijk om de beheersintensiteit te verhogen. Dit kan door ofwel na te beweiden als dat nog niet gebeurt, ofwel een tweede maal te hooien.

De potentiële effectiviteit van consequent maaibeheer is groot en de responstijd is kort. Dit kan lokaal ook leiden tot ontwikkeling van nieuwe locaties met glanshaverhooiland. Bij uitvoering van alle maatregelen in het Beheerplan zal uiteindelijk een areaal van 350-450 ha glanshaverhooiland in de Rijntakken worden versterkt c.q. ontwikkeld. De kwaliteit van deze graslanden zal verder verbeteren omdat ze liggen op plaatsen waar er enige invloed van de rivier is, er een gericht beheer plaatsvindt en de effecten van stikstofdepositie, voor zover deze nog aan de orde zijn, nihil zijn. De beschikbare maatregelen voor ontwikkeling en herstel van glanshaverhooilanden volgens de herstelstrategie hebben naar verwachting een grote effectiviteit. Het is daarmee waarschijnlijk dat deze maatregelen verdere verslechtering voorkomen, en leiden tot de ten doel gestelde uitbreiding en kwaliteitsverbetering, alhoewel de Ecologische Autoriteit in reactie op de Natuurdoelanalyse aangeeft dat dit wel nader onderbouwd dient te worden.

Als gevolg van het voorgenomen project is sprake van een verwaarloosbare toename aan stikstofdepositie van maximaal 0,01 mol N/ha/jr op slechts een klein deel (ca. 1,0 ha) van het totaal aan H6510A in het Natura 2000-gebied Rijntakken (ca. 209,3 ha). Stikstofdepositie is niet het belangrijkste knelpunt voor glanshaverhooilanden, wat ook blijkt uit het feit dat sommige glanshaverhooilanden een goede kwaliteit hebben ondanks een overschrijding van de KDW. Een verwaarloosbare toename aan stikstofdepositie van maximaal 0,01 mol N/ha/jr leidt op zichzelf niet tot een merkbare verandering van de kwaliteit van het habitatype. Er treedt bij een dergelijke verwaarloosbaar kleine stikstoftoename geen zodanige verruiging of verandering is soortensamenstelling op dat dit van invloed kan zijn op de kwaliteit van de glanshaverhooilanden (zie paragraaf 5.2). Als gevolg van het voorgenomen project is derhalve geen sprake van een merkbare verandering van de omvang en/of kwaliteit van H6510A Glanshaverhooilanden.

Voor het habitatype is een uitbreidingsopgave geformuleerd waarmee rekening gehouden moet worden. Geschikte locaties voor uitbreiding van H6510A zijn op de habitattypenkaart als zoekgebied (ZGH6510A) weergegeven. Uit de stikstofberekeningen blijkt dat het voorgenomen project geen invloed heeft op zoekgebieden voor uitbreiding van H6510A. Het voorgenomen project staat er dus niet aan in de weg dat uitbreiding van de omvang van H6510A kan worden gerealiseerd in het Natura 2000-gebied Rijntakken. Verbetering van de kwaliteit van H6510A is voorzien door middel van op hooiland gericht consequent maaibeheer op plekken waar H6510A voorkomt. Een verwaarloosbaar kleine toename aan stikstofdepositie van 0,01 mol N/ha/jr op maar 1,0 ha aan H6510A heeft geen invloed op de voorgenomen herstelmaatregelen uit het Natura 2000 Beheerplan voor verbetering van de kwaliteit van het habitatype. Met het toepassen van op hooiland gericht consequent maaibeheer wordt een veelvoud aan stikstofdepositie uit het systeem gehaald. Dit blijkt ook uit het feit dat er bij goed maaibeheer een goede kwaliteit van H6510A gehaald kan worden in het Natura 2000-gebied Rijntakken, ook op plekken waar

de KDW wordt overschreden door de achtergronddepositie, zo blijkt uit de Natuurdoelanalyse. Het voorgenomen project staat dus niet aan de invulling van de verbeteropgave in de weg.

Geconcludeerd wordt dat een verwaarloosbaar kleine toename aan stikstofdepositie van maximaal 0,01 mol N/ha/jr op een klein deel (ca. 1,0 ha) van het totaal aan oppervlakte van H6510A in het Natura 2000-gebied Rijntakken (ca. 209 ha) met zekerheid niet leidt tot significante gevolgen voor het betreffende habitatype.

5.4 Cumulatie

In de rechtspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS) wordt aangegeven wat er in de cumulatietoets wel/niet betrokken hoeft te worden. Zo hoeft niet gekeken te worden naar activiteiten die in het verleden zijn vergund en al zijn of worden uitgevoerd⁴ Ook bij 'intern salderen' hoeft volgens de ABRvS niet naar cumulatie gekeken te worden.⁵ Onzekere toekomstige gebeurtenissen kunnen bij de beoordeling van cumulatieve effecten buiten beschouwing blijven. Dat betekent dat met andere projecten waarvoor een Wnb vergunning is vereist maar die nog niet is verleend geen rekening hoeft te worden gehouden.⁶ De gedachte hierachter is dat in afwachting van een besluit op een aanvraag voor een Wnb vergunning doorgaans niet zeker is of, en zo ja, met welke voorschriften de vergunning verleend zal worden. En bij de toetsing van bijvoorbeeld bestemmingsprojecten mag de cumulatieve toets volgens de ABRvS ook achterwege worden gelaten.⁷

Bij een project is van belang om te kijken naar mogelijke cumulatieve effecten met reeds Wnb-vergunde, maar nog niet (volledig) uitgevoerde projecten. Voor het voorgenomen project geldt dat uit de effectbeoordeling blijkt dat het projecteffect dermate in omvang beperkt is, dat geen sprake is van een in ecologische zin merkbare verandering in de kwaliteit van de betreffende habitattypen. Van een significant effect door cumulatie met eventuele andere projecten kan dan ook nooit sprake zijn. Bij een zoektocht via het openbare online platform officiële bekendmakingen.nl zijn bovendien geen natuurvergunningen gevonden voor projecten die gelijktijdig met de aanleg van het voorgenomen project worden uitgevoerd en die een overlap hebben qua beïnvloedingsgebied met de hexagonen waarop het voorgenomen project een verwaarloosbare stikstoftoename heeft.

Geconcludeerd wordt dat ook in combinatie met eventuele andere projecten of projecten geen sprake kan zijn van significante gevolgen voor het Natura 2000-gebied Rijntakken.

⁴ ABRvS, 7 oktober 2015, ECLI:NL:RVS:2015:3111, r.o. 3.2; ABRvS 16 april 2014, nr. 201304768, r.o. 38.2.

⁵ ABRvS, 20 januari 2021, ECLI:NL:RVS:2021:71, r.o. 9.8.

⁶ ABRvS 16 april 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1312.

⁷ ABRvS 4 maart 2020, ECLI:NL:RVS:2020:683 (bestemmingsproject Wijk aan Zee/Beverwijk), r.o. 15.4.

6 Conclusie

De voorgenomen ontwikkeling leidt niet tot significante gevolgen voor het nabijgelegen Natura 2000-gebied Rijntakken of voor andere omliggende Natura 2000-gebieden i.r.t. het aspect stikstofdepositie.

Als gevolg van het voorgenomen project is sprake van een verwaarloosbaar kleine toename aan stikstofdepositie (maximaal 0,01 mol N/ha/jr) plaats enkele overbelaste hexagonen binnen habitatype H6510A. Uit de ecologische beoordeling blijkt dat bij een dergelijke verwaarloosbaar kleine toename aan stikstofdepositie geen sprake is van een zodanig merkbare verandering van de kwaliteit van habitattypen en/of leefgebieden van soorten, dat dit van invloed kan zijn op de omvang en verspreiding van vegetaties en populaties. Ook uitbreiding van het betreffende habitatype en leefgebied van de kwartelkoning waarvoor een uitbreidingsopgave geldt blijft mogelijk in het Natura 2000-gebied Rijntakken. Significante gevolgen voor het Natura 2000-gebied Rijntakken kunnen daarom op voorhand met zekerheid worden uitgesloten. De voorgenomen ontwikkeling is niet in strijd is met de bepalingen uit artikel 5.1 van de Omgevingswet.

Literatuur

- BJZ.nu 2025. AERIUS-berekening Wijhe, Wengelerhoek.
- Arcadis 2024. Handreiking kleine en tijdelijke stikstofdeposities; Bouwstenen voor ecologische beoordeling voor tijdelijke projecten en activiteiten: versie 2024, Rijkswaterstaat.
- Arcadis 2023. Natuurdoelanalyse Rijntakken (38).
- Ecologische Autoriteit 2024. Advies over de Natuurdoelanalyse Rijntakken, provincies Gelderland, Overijssel en Utrecht.
- Provincie Gelderland 2017. PAS-gebiedsanalyse Rijntakken.
- Provincie Gelderland 2017. Natura 2000 Beheerplan Rijntakken.
- <https://www.calculator.aerius.nl/calculator>
- <https://www.natura2000.nl/gebieden/gelderland>
- <https://www.sovon.nl/nl/gebieden>